

Okienko školskej špeciálnej pedagogičky

**„Pomôž mi, aby, som to dokázal sám.“
(Maria Montessorri).**

Šťastní a usmievaví žiaci v školách, v ktorých sa cítia dobre, majú istotu, že sa môžu rozvíjať, napredovať bez stresu a pocitu zlyhania. Škola patrí všetkým, bez ohľadu na to, z akej rodiny pochádzame. Každé dieťa má právo na to, aby v školskom prostredí zažilo úspech. Je to najdôležitejší činiteľ, ktorý ovplyvňuje motiváciu detí v škole. Aj žiaci, ktorí majú diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby chcú dokázať, že sú schopní. Pre takéto deti je vhodné vzdelávanie formou individuálneho začlenenia v bežnej triede základnej školy, kde sa rešpektujú individuálne požiadavky týchto detí. Ide o úpravu podmienok, obsahu, metód, prístupu a foriem vzdelávania. Práve takíto žiaci sa často stretávajú s nepochopením, neprijatím hlavne od nás dospelých aj detí v škole. Učitelia na našej škole vedia, že tieto deti častokrát musia vynaložiť veľké úsilie, aby dokázali to, čo ostatné deti, ale často sa stretávajú s nepochopením a neúspechom. Škola je priestor, kde by sa mali prekážky prekonať a škola má dať šancu všetkým deťom bez rozdielu, aby do sveta dospelých nastúpili ako plnohodnotné bytosti.

Na našej základnej škole pôsobí školský špeciálny pedagóg: Mgr. Bc. Jurgošová Zuzana

Kontakt: zuzanajurgosova@centrum.sk,

Konzultačné hodiny pre rodičov:

Pondelok: 14, 00—15,00 hod

Štvrtok: 7,10—7,45 hod, prípadne po dohode

Práca školského špeciálneho pedagóga vychádza z práv dieťaťa na prístup ku vzdelaniu a k výchove a na základe platných zákonov a vyhlášok umožňuje vzdelanie zdravotne znevýhodneným žiakom osvojením si princípu rešpektovania individuality každého dieťaťa. Zákonný zástupca má právo vybrať si pre svoje dieťa školu zodpovedajúcu schopnostiam, zdravotnému stavu, záujmom a záľubám dieťaťa, jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnosti a etnickej príslušnosti.

Kto je školský špeciálny pedagóg?

Je to odborný pracovník, ktorý sa priamo podieľa na výchove a vzdelávaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP).

- Poskytuje konzultácie žiakom so ŠVVP
- Poskytuje špeciálnopedagogický servis individuálne začleneným žiakom so špecifickými vývinovými poruchami učenia (reedukácia vývinových porúch učenia) a

správania, žiakom zdravotne oslabeným, sluchovo, zrakovu znevýhodneným, s narušenou komunikačnou schopnosťou, autizmom, ktorí postupujú podľa individuálnych výchovno-vzdelávacích programov.

- Poskytuje konzultácie a rady zákonným zástupcom žiakov so ŠVVP.
- Spolupracuje s učiteľmi – systematické pozorovanie a diagnostika problémových a zaostávajúcich žiakov, kooperatívne vyučovanie, tvorba individuálnych výchovno-vzdelávacích programov.
- Zabezpečuje pomôcky a učebný materiál pre žiakov s ŠVVP.
- Náčuvy na vyučovaní s cieľom bližšie spoznať triedu, jednotlivých žiakov, pozorovať ich prácu na vyučovacej hodine.
- Depistáž.
- Budovanie špeciálnopedagogickej knižnice a príprava a zhromažďovanie materiálov pre prácu s deťmi (pracovné listy, cvičenia a pod.).
- Účasť na zápise nových prvkov.
- Zakladanie, vedenie, triedenie a aktualizácia dokumentácie individuálne začleneným žiakom.
- Úzko spolupracuje s poradenskými zariadeniami.
- Pripravuje podklady pre poradenské zariadenia.
- Sleduje platnú školskú legislatívu a riadi sa ňou.

Hlavnou náplňou práce školského špeciálneho pedagóga na škole je priama práca so žiakmi so ŠVVP, ktorí sú individuálne začlenení. Naša škola vytvorila ideálne podmienky týmto deťom priamo v priestoroch školy, kde má špeciálny pedagóg svoju učebňu vybavenú potrebnými pomôckami na rozvoj špecifických funkcií, percepcie, pamäti, myslenia, koncentrácie pozornosti, rozvoja grafomotoriky, pravoľavej orientácie, priestorovej orientácie, zrakovej pamäte a postrehu, rozvoja matematického myslenia atď. Máme k dispozícii interaktívnu tabuľu, výukové programy ako sú DysCom, DysPro, Alík, Detský kútik, Žiačik, rôzne logické a didaktické hry, RAABE (Vzdelávanie detí s poruchami učenia a pozornosti), praktické pomôcky MIKA (Slabiky a spodobovanie, Podstatné mená, Slovesá, Vybrané slová), Cvičenia pre dyslektikov (O. Zelinková), Čitateľské tabuľky (J. Novák), Pavučinka, Makovička, Renátkine úlohy, Čáry máry I.,II., Pozornosť, Zhody a rozdiely, Kuliferdo, doplnovačky, pojmové mapy, pexesá, rôzne druhy kartičiek...

Školský špeciálny pedagóg pracuje so žiakom individuálne, vždy len s jedným žiakom. Špeciálnopedagogické vedenia sú zamerané na reedukáciu negatívneho vplyvu poruchy alebo postihnutia na vzdelávacie výsledky a sú prispôbené výsledkom diagnózy a odporúčaní z poradenského centra. Zameriavame sa na rozvoj:

- sluchovej a zrakovej pamäte,
- pracovnej pamäte,
- udržiavania pozornosti a koncentrácie,
- sluchovej analýzy a syntézy,
- fonetické a fonologické uvedomovanie- rýmovanie,
- seriality - schopnosť vnímať a chápať následnosť vecí, poradie, v akom prebiehajú,
- intermodalita - schopnosť transkódovať rôzne formy zmyslového vnímania,
- grafomotoriky, jemnej motoriky,
- matematických schopností: číselné podpisovanie, naučiť chápať matematické operácie a vzťahy medzi nimi, riešiť slovné úlohy, algoritmy a zmeny algoritmu, pochopiť jednotky a prevody jednotiek, odhady výsledkov, chápať geometrické rozloženie.
- rozvíjanie komunikačnej kompetencie ako prostriedok dorozumievania,
- oblasť rozvoja pragmatiky, oblasť rozvoja foneticko-fonologickej roviny - rozvíjanie fonematického uvedomovania a fonematickú diferenciáciu,
- oblasť rozvoja lexiko-sémantickej roviny - rozvíjanie slovnej zásoby,
- rozvoja gramatiky - jazykového citu, syntaktické a morfológické pravidlá a ich aplikácia do hovorenej a písanej podoby,
- oblasť rozvoja naratív - rozvoj rozprávačských schopností, reprodukcia textu,
- oblasť rozvoja gramotnosti – čítanie, písanie a pravopis.

Kto sú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami?

- žiaci so zdravotným postihnutím - napr. s mentálnym, sluchovým, zrakovým alebo telesným postihnutím, narušenou komunikačnou schopnosťou alebo autizmom,
- žiaci dlhodobo chorí alebo zdravotne oslabení,
- žiaci so špecifickými vývinovými poruchami učenia,
- žiaci s poruchou aktivity a pozornosti,
- žiaci s poruchami správania,
- žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- žiaci s nadaním.

Zákon č. 245/2008 (školský zákon) uvádza, že špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba je požiadavka na :

- úprava podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní žiaka
- tieto vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia, nadania alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí
- ich uplatňovanie je nevyhnutné na dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a začlenenia do spoločnosti

Žiakom so zdravotným znevýhodnením a žiakom so všeobecným intelektovým nadaním je nevyhnutné zabezpečiť potrebné podporné prostriedky pre ich efektívne vzdelávanie, a to:

a) zabezpečenie odborného prístupu vo vzdelávaní, t. j. včasná špeciálnopedagogická, psychologická, medicínska diagnostika, vzdelávanie podľa individuálneho vzdelávacieho programu, individuálna a skupinová práca so žiakom, používanie špeciálnych metód a foriem vyučovania, úprava vzdelávacieho obsahu, zaradenie špecifických vyučovacích predmetov, špecifický postup v hodnotení vzdelávacích výsledkov, aplikácia alternatívnych foriem komunikácie, úzka spolupráca s rodičmi

b) materiálne, ktoré zahŕňajú napríklad špeciálne učebnice, špeciálne vyučovacie pomôcky, kompenzačné pomôcky, úpravy prostredia

c) personálne, t. j. odborný a podporný servis špeciálneho pedagóga, školského špeciálneho pedagóga, logopéda, liečebného pedagóga, školského psychológa, tlmočníka posunkovej reči, asistenta učiteľa a iných odborníkov, odborná príprava pedagógov

d) finančné – na zabezpečenie špeciálnych materiálnych, odborných a personálnych podmienok.

Špecifické vývinové poruchy učenia

Je to súhrnné označenie rôznorodej skupiny porúch, ktoré sa prejavujú problémami pri nadobúdaní a používaní takých schopností, ako je rozprávanie, porozumenie hovorenej reči, čítanie, písanie, matematické usudzovanie alebo počítanie, pričom sa predpokladá dysfunkcia centrálnej nervovej sústavy. Zväčša sa vyskytuje súčasne s inými prejavmi, ako sú emocionálne poruchy, poruchy správania, nevhodná výchova, neuroticizmus.

Rozdelenie špecifických porúch učenia:

- Dyslexia- je to neschopnosť osvojiť si správne čítanie, prípadne vôbec čítanie akéhokoľvek textu. Ide o neschopnosť naučiť sa čítať, napriek tomu, že sa žiakovi

dostáva bežného výukového vedenia, má primeranú inteligenciu a sociokultúrnu príležitosť.

- Dysgrafia- je to znížená schopnosť, až neschopnosť osvojiť si písanie písmen, slov a viet, ktorá je zapríčinená retardovaným zrením grafických funkcií mozgu. Postihuje grafickú, nie obsahovú stránku prejavu.
- Dysortografia- znamená porucha pravopisu, špecifická neschopnosť osvojiť si a používať gramatické pravidlá a správne ich uplatňovať v písaní.
- Dyskalkúlia- neschopnosť počítať, zvládať číselné rady, čítať matematické symboly a prevádzka matematické operácie. Porucha sa prejavuje aj v neschopnosti zvládať geometriu. Je to porucha, ktorá sa odstraňuje veľmi ťažko.

Hyperkinetická porucha ADHD

Jedná sa o poruchu pozornosti s hyperaktivitou. Je to najčastejšia porucha psychického vývinu v detstve. Podieľa sa vo veľkej miere na začlenení (integrácii) detí v základnej škole (Ján Šuba).

Je to kombinácia aktívneho a zle ovládaného správania a výraznou, veku neprimeranou nepozornosťou a neschopnosťou dlhodobo sa sústrediť. Porucha významne postihuje poznávacie funkcie, školské a sociálne fungovanie dieťaťa. Charakteristickým prejavom je chýbanie stálejšej motivácie, vytrvalosti, so sklonom meniť činnosti bez dokončenia. Typická je nekvalitná organizácia práce a nebanlivosť. Vyskytuje sa u 5 -7% detí školského veku, 4-krát častejšie u chlapcov.

Deti majú nedostatok vnútornej kontroly a schopnosti sebaovládania. Vyžadujú stály dohľad rodičov a učiteľov. Sú nadmerne impulzívne, prerušujú rozhovor, skáču do reči, musia mať posledné slovo. Tieto deti sa javia ako neposlušné a nevychované. Sú často neoblíbené v kolektíve, v škole nepodávajú taký výkon, aký by sa od nich požadoval vzhľadom na ich možnosti. Porucha je liečiteľná. Prvou líniou pomoci je aktívna podpora adekvátneho správania a edukačné programy zamerané na zlepšenie koncentrácie pozornosti (viď: liga za duševné zdravie).

Poznáme stupne a rôzne formy závažnosti ADHD:

- deti nepozorné, ale nie hyperaktívne a impulzívne,
- deti hyperaktívne a impulzívne, ale schopné udržať pozornosť,
- deti nepozorné, hyperaktívne a impulzívne. (Ján Šuba, Duševné poruchy detí).

Prejavy nepozornosti u detí:

- problémy s udržaním pozornosti,
- nevenujú pozornosť detailom,

- robia chyby z nepozornosti,
- pôsobia akoby nepočúvali,
- majú problém pamätať si a riadiť sa inštrukciami,
- majú problém s organizáciou, plánovaním a dokončením činnosti,
- sú znudené skôr, ako ju dokončia,
- často strácajú školské pomôcky.

Prejavy hyperaktivity:

- sú stále v pohybe,
- sú nepokojné, neobsedia,
- často opúšťajú miesto v situáciách, keď sa predpokladá, že budú v pokoji sedieť,
- nadmerne hlasno hovoria,
- majú problémy ticho sa hrať a počúvať.

Prejavy impulzivity:

- sú zbrklé, konajú bez rozmyslu
- v triede vykríknu odpoveď bez toho, aby ich niekto oslovil,
- nedokážu počkať, kým na ne príde čas,
- hovoria nevhodné veci v nevhodný čas,
- často prerušujú a kazia hru ostatných detí,
- nie sú schopné ovládať emócie,
- ľahko sa nechávajú vyprovokovať,
- sú neprimerane smelé, nevnímajú reálne nebezpečenstvo a riziko (in: Ján Šuba, Liga za duševné zdravie).

Rady pre rodičov:

Ak máte pocit, že vaše dieťa neprospieva, aj keď učeniu venuje veľa času a úsilia a študijné výsledky nezodpovedajú jeho vynaloženému úsiliu, obráťte sa s problémom na triedneho učiteľa alebo školského špeciálneho pedagóga, kde sa dohodnete na spoločnom postupe, ako dieťaťu pomôcť. Ďalším krokom je návšteva Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencia podľa vlastného výberu, kde odborníci vykonajú psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie. Ak sa potvrdí, že dieťa má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a poradňa navrhne začlenenie, rodič má možnosť požiadať školu o individuálne začlenenie žiaka. O zmene formy vzdelávania rozhodne riaditeľ. Pre úspešné napredovanie začleneného žiaka je dôležitá spolupráca rodiča so školou, dôsledná a systematická domáca príprava žiaka na vyučovanie a rešpektovanie jeho individualít a potrieb. Čím skôr sa žiakovi poskytne odborná pomoc, tým budú jej výsledky efektívnejšie. Je dôležité si uvedomiť, že pokiaľ neriešime poruchu učenia a možnosti jej nápravy, dieťa odmieta pracovať na vyučovaní, je nesústredený, nezaujíma sa o dianie na hodine, je demotivovaný, odmieta sa učiť a chodiť do školy. Nastupujú problémy v škole aj doma, ako sú poruchy správania, agresivita, omietanie akejkoľvek činnosti, záškoláctvo. Je dôležité, aby sme nezabúdali, že známka za prácu na vyučovaní nezodpovedá úsiliu, ktoré musí žiak

vynaložiť, aby niečo dokázal. Každé dieťa potrebuje zažiť úspech. V prípade, že sa dieťaťu neposkytne potrebná starostlivosť môžu poruchy učenia veľmi negatívne ovplyvniť celý budúci život dieťaťa.

Ako sa majú rodičia učiť so svojimi deťmi v domácom prostredí:

- Vytvorte si doma priestor a pevne stanovený čas na každodennú prípravu do školy
- Je dôležité, aby ste sa s dieťaťom na prvom stupni učili doma každý deň.
- Zaveďte dieťaťu slovník na domáce úlohy.
- Dieťa si najprv musí splniť povinnosti do školy a potom sa hrať. Ale musí byť aj oddýchnuté, musí chcieť pracovať.
- Motivujte dieťa, pochváľte ho za dobre vykonanú prácu, aktivitu, a aj malý pokrok, ktorý dosiahne.
- Naučte dieťa riešiť problémy s rozvahou, nie agresivitou a zbrklosťou.
- Umožnite dieťaťu striedať činnosť.
- Pri vysvetľovaní používajte názorové pomôcky, dieťa si oveľa viac zapamätá.
- Nenechávajte dieťa mnohokrát odpisovať úlohu, pokiaľ to bude bez chýb. Dosiahnete len úplný opak.
- Upozornite dieťa na chybu, aby ďalej nepokračovalo, ale opravilo chybu.
- Pri vypracovaní úloh ved'te dieťa tak, aby k výsledku prišlo samo, lepšie si výsledok zapamätá.
- Upozornite dieťa na ťažšie úlohy: pozor, teraz to bude ťažšie, sústred' sa.....
- Netrestajte, neponižujte dieťa za neúspechy alebo zlé známky.
- Dieťa zásadne netrestajte učením.
- Dohodnite sa na stanovení hraníc a pravidiel a tie budete dodržiavať.
- Pripravujte sa každý deň v rovnakú hodinu, činnosti striedajte podľa zadaných úloh.
- Spolupracujte so školou a špeciálnym pedagógom, ktorý vám odporučí, ako pracovať s dieťaťom.

- Nutná je každodenná kratšia príprava s prestávkami. Na začiatku majú byť úlohy kratšie, postupne nároky zvyšovať. Je dôležité, aby ste s dieťaťom pracovali dlhodobo aj niekoľko mesiacov, rokov.
- Pri príprave môžete pomôcť tým, že dieťaťu pomôžete porozumieť učivu, spoločným čítaním, pomocnými otázkami, ilustráciami, rozhovorom, názorom.
- Vytvorte si systém ukladania a prípravy pomôcok, aby dieťa nič nezabudlo.
- Buďte trpezliví, dieťa nesúrte.
- Dieťa musí cítiť, že je prijaté a pochopené.
- Motivujte dieťa, pochváľte ho za každú dobre vykonanú prácu aj malý úspech. Pretože výsledok práce mnohokrát nezodpovedá úsiliu, ktoré dieťa musí vynaložiť, aby dosiahlo úspech.

Čo je to integrácia?

Je to včlenenie, výchova a vzdelávanie žiaka so ŠVVP do bežnej triedy základnej školy. Môže sa uskutočniť až po dôkladnom špeciálnopedagogickom a psychologickom vyšetrení v zariadení výchovného poradenstva a prevencie, kde na základe výsledkov odborníci navrhnu zmenu formy vzdelávania - začlenenie. Rozhodnutie o prijatí žiaka, ako začleneného do základnej školy, vydáva riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonných zástupcov a písomného vyjadrenia poradenského zariadenia. Žiadosť na integráciu prerokuje pedagogická rada, následne sa s diagnózou a prognózou žiaka oboznámi všetci kompetentní vyučujúci. Úlohou triedneho učiteľa a špeciálneho pedagóga je vypracovať pre žiakovi individuálny výchovno-vzdelávací program. Cieľom výchovy a vzdelávania detí so ŠVVP je okrem všeobecných cieľov vychovávať a vzdelávať ich tak, aby čo najviac rozvinuli vlastné kompenzačné mechanizmy alebo nadanie, aby plnohodnotne vnímali, prežívali vlastný život a aby sa stali tvorcami hodnôt, ktoré vytvoria cieľavedomou činnosťou. Hodnotenie a klasifikácia integrovaných žiakov je v súlade s Metodickým pokynom, ktoré vydalo Ministerstvo školstva SR č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy s prílohou č.2 – Zásady hodnotenia žiaka so zdravotným znevýhodnením začleneného v základnej škole.

Informácie o zápise detí do prvého ročníka

Na základných školách sa v súlade so zákonom č. 245/2008 Zb.z. (školský zákon) od 1. do 30. apríla realizujú zápisy prvákov. Organizácia zápisov sa riadi pokynmi zriaďovateľov a školských úradov a školy majú už stanovené postupy.

Do školy má nastúpiť dieťa primerane vyspelé, schopné úspešne plniť požiadavky výchovno-vzdelávacieho procesu.

Vstup do školy je podmienený psychickou a somatickou zrelosťou dieťaťa. Pre vstup do školy je rozhodujúci vek a to ukončenie 6. roku jeho fyzického veku k 1. septembru daného školského roka.

Posudzujú sa štyri stránky školskej zrelosti:

➤ Telesná stránka školskej zrelosti: deti sledujú pediatri

- u dieťaťa sa menia telesné proporcie, meria sa výška a váha
- výmena zubov – trvalá dentícia
- mení sa kvalita svalov, ustupuje tuková vrstva
- zlepšuje sa koordinácia pohybov, dieťa je obratnejšie a manuálne zručnejšie

➤ Intelektuálna stránka školskej zrelosti:

- vyžaduje sa, aby dieťa bolo spôsobilé získavať nové poznatky, pojmy primerané veku
- sústredenie dieťaťa na vyučovací proces a byť v ňom aktívne
- má mať primeranú slovnú zásobu
- vedelo sa gramaticky správne vyjadrovať, správna výslovnosť hlások
- rozlišovať pojmy veľa, málo, viac, menej, mnoho, trochu

➤ Sociálna a morálna stránka školskej zrelosti:

- dieťa je bez nepríjemných zážitkov schopné odtrhnúť sa na určitý čas od matky, od svojich hračiek
- dieťa je schopné prevziať na seba školské povinnosti
- bez ťažkostí sa začleniť medzi spolužiakov
- zrieknuť sa momentálnych prianí a presunutie ich realizácie na čas mimo vyučovania

➤ Úroveň pracovnej motivácie dieťaťa:

- dieťa musí prevziať pracovné úlohy
- musí určitý čas zotrvať pri práci a musí pochopiť zmysel učebnej činnosti
- musí byť presvedčené, že učenie je potrebné pre život človeka

(D. Kopasová in Valentína Trubíniová: Predškolská pedagogika. Ružomberok: KU, 2007, str. 478).

Pred vstupom do školy by malo dieťa ovládať:

- názvy časti svojho tela,
- osobné informácie – meno, bydlisko,
- určenie miesta – vedľa, pred, za,
- určenie smeru – hore, dole, neskôr – doprava, doľava,
- rozpoznanie a zapísanie niektorých písmen veľkej tlačenej abecedy,
- základné farby,
- názvy základných geometrických tvarov, pomenovať (štvorec, trojuholník, kruh) a bez výrazných disproporcií nerovnomernosti nakresliť,
- nakresliť dvojdimenzionálne postavu človeka, ktorá bude obsahovať základné časti tela a niektoré obsažné prvky (časti tváre, gombička a iné doplnky),
- ako vyjadriť svoje potreby a myšlienky,
- skupiny slov, ktoré si treba zapamätať – dni v týždni, ročné obdobia.....
- mechanické ovládanie číselného radu do 10,
- vytlieskať slová po slabikách, vytvoriť rýmovanie, určiť prvú hlásku v slove, určiť poslednú hlásku v slove, rozdeliť jednoslabičné slovo na hlásky (pes: p-e-s).

Linky na poradne:

CPPPaP v Ružomberku: www.ppprk.sk

SCŠPP v Ružomberku: www.poradnapredeti.sk

SCŠPP Nosko Health Prevention v Ružomberku: www.dobrecentrum.sk

CPPPaP v Liptovskom Mikuláši: www.cpppaplm.com

CŠPP v Liptovskom Mikuláši: www.csppjamnik.sk

CPPPaP v Dolnom Kubíne: www.cpppapdk.sk

SCŠPP pracovisko Martin: www.scspza.sk/rajec/

Zdroje:

1. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
2. Vyhláška č. 320/2008 Z. z. o základnej škole v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 322/2008 Z. z. o špeciálnych
3. Vyhláška č. 437/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v znení neskorších
4. ŠŠI: Školská integrácia žiakov so ŠVVP a vzdelávanie žiakov so ŠVVP v špeciálnych triedach ZŠ, Bratislava, 2015.
5. Poradenstvo v škole. Názov projektu: Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálno-patologických javov v školskom prostredí :Školská integrácia, 2014
6. Trubíniová, A., Predškolská pedagogika- terminologický a výkladový slovník. Ružomberok: KU, 2007.
7. Šuba, J., Duševné poruchy detí. Prehľad vybraných psychických porúch u detí a adolescentov. Bratislava: Liga za duševné zdravie.
8. Internet, vnútorné predpisy

